

חוק ההגבלים העסקיים, תשי"ט-1959*

פרק ראשון : הגדרות

1. בחוק זה —
- "עסק" — כל עיסוק בייצור מצרכים, בהספקתם או ברכישתם, וכל שירות;
"מצרך" — כל חי, דומם או צומח, בין תלוש ובין מחובר, לרבות מים ומחצבים, מרקעין, בטיחות וכל זכות או טובת הנאה, ולרבות כל חלק של מצרך כאמור;
"שירות" — כל שירות לזולת, וכן שעשוע ציבורי כמשמעותו בפקודת השעשועים הציבוריים, ר"מ, 1935¹, וכל עשייה במצרכים למען הזולת, לרבות בניה.
"הגבל עסקי" — הסדר כובל או מונופולין.

הגדרות

פרק שני : הסדרים כובלים

2. הסדר כובל הוא הסדר בין בני-אדם המנהלים עסקים הבא למנוע או להגביל במפורש או מכללא את אחד הצדדים להסדר כאחד הענינים המנויים להלן לגבי מצרך או לגבי שירות (להלן — כבילה), ולמעט הסדרים לפי סעיפים 5—10. ואלה הענינים:

הסדר כובל מהו

- (1) התמורה או כל גמול אחר (להלן — מחיר) שיידרש, שיקובל, שיוצע, או שיינתן בין שהוא מחיר קבוע ובין שהוא מחיר מינימום או מקסימום;
- (2) הריווח שיופק;
- (3) העיסוק, תנאיו, דרכיו, כמותו, איכותו או סוגו;
- (4) האנשים או סוג האנשים אשר אתם או בשבילם יעסקו;
- (5) המקום שבו יעסקו;
- (6) ההשקעה לשם העסק, כמותה, איכותה, תנאיה, ודרכיה.

3. יראו הסדר כהסדר כובל גם כשאדם מקבל לפיו טובת הנאה, אם יקיים אחת הכבילות שבסעיף 2 או שישא בחובה מסויימת אם לא יקיים.

טובת הנאה מהסדר

4. קביעת קו פעולה על ידי תאגיד לחבריו או לסוג מסויים של חבריו בענין מהענינים המפורטים בסעיף 2, בין אם הקביעה מחייבת אותם ובין אם לאו, יראו אותה כהסדר כובל וכל חבר התאגיד כצד לאותו הסדר.

קביעת קו פעולה על ידי תאגיד

5. הסדר שכל כבילותיו נקבעו על פי דין — איננו הסדר כובל.

הסדר כובל על פי דין

6. הסדר שכל כבילותיו נוגעות לזכות השימוש בפטנט, במדגם, בסימן מסחרי או בזכות יוצרים — איננו הסדר כובל.

זכויות מוגנות

7. הסדר שאיגוד מקצועי צד לו וכל כבילותיו נוגעות להעסקתם של עובדים ולתנאי עבודתם — איננו הסדר כובל.

איגוד מקצועי

8. (א) הסדר שכל כבילותיו נוגעות לגידולי שדה, פירות, חלב ומוצרי חלב, בהמות, עופות ודגים, בשר, ביצים או דבש, להבדיל ממוצריהם התעשייתיים, ושכל הצדדים לו הם יצרנים או משווקים של המצרך שההסדר חל עליו — איננו הסדר כובל.

חיצת חקלאית

* נתקבל בכנסת ביום כ"ב בתמוז תשי"ט (28 ביולי 1959); הצעת החוק ודברי הסבר נתפרסמו בה"ח 327, תשי"ח, עמ' 86.

1 ע"ר 1935, תוס' 1 מס' 496, עמ' 49.

(ב) שר המסחר והתעשייה רשאי, בצו, בהסכמת שר החקלאות ובאישור ועדת הכלכלה של הכנסת, להוסיף לרשימת המצרכים שבסעיף קטן (א) מוצרי חקלאות המשמשים למזון אדם, או לגרוע ממנה.

הסדר של חברות
ממשלתיות ושל
חברות מסוגנות

9. (א) הסדר שכל הצדדים לו הם חברות שהשליטה עליהן בידי הממשלה, או חברה ובנותיה, או בנות חברה אחת – איננו הסדר כובל; הסדר כאמור, שסעיף זה חדל ביום פלוני לחול עליו, יראוהו כאילו נעשה באותו יום.

(ב) "בת חברה" לענין סעיף זה – כמשמעות "חברה עוזרת" בסעיף 107(8) לפקודת החברות.²

הסדר בין ספק
ורוכש

10. (א) הסדר שהצדדים לו הם שני בני-אדם בלבד, אשר האחד מהם מספק מצרך או שירות והשני רוכשם לשם הספקה, ואשר אינם איגוד מסחרי, ואין בו אלא כבילת המספק בהספקתם לאחרים או כבילת הרוכש ברכישה מאחרים – איננו הסדר כובל.

(ב) "איגוד מסחרי", בסעיף זה – איגוד של בעלי שני עסקים או יותר למען קידום עניניהם העסקיים.

צורתו של הסדר

11. הסדר כובל לענין חוק זה יכול שיהיה בין בכתב ובין בעל-פה, בין במפורש ובין מכללא, בין שהוא מחייב על פי דין ובין אם לאו.

צד להסדר כובל

12. כצד להסדר כובל רואים גם את מי שיש לו ענין בהסדר והוא הסכים לו מתוך שתיקה וכן מי שאחראי לפעולה על פיו.

פרק שלישי : המועצה והממונה

מינוי המועצה

13. הממשלה תמנה, בהודעה ברשומות, מועצה של חמישה לפחות לשם פיקוח על הגבלים עסקיים (להלן – המועצה). יושב ראש המועצה יהיה שופט בית משפט מחוזי ולפחות מחצית חבריה, חוץ מן היושב ראש, יהיו אנשים שאינם עובדי המדינה ומהם אחד לפחות יהיה אדם שהוא לדעת הממשלה נציג ציבור הצרכנים.

שכר חברי
המועצה

14. חבר המועצה, שאיננו היושב ראש או עובד המדינה, רשאי שר המסחר והתעשייה לקבוע לו שכר שישולם לו מאוצר המדינה בעד מילוי תפקידיו לפי חוק זה.

סייג

15. חבר המועצה לא ישתתף בדיון בכל ענין המובא לפני המועצה והוא מעונין בו במישרין או בעקיפין.

הממונה

16. הממשלה תמנה, בהודעה ברשומות, ממונה על הגבלים עסקיים (להלן – הממונה); דין הממונה כדין עובד המדינה.

פרק רביעי : רישום

מרשם הסדרים

17. הממונה ינהל מרשם של הסדרים כובלים (להלן – המרשם), שהוגשו לו לרישום לפי סעיף 18.

חובת רישום
ובקשת החלטה

18. כל צד להסדר כובל חייב לרשמו במרשם ולהגיש למועצה בקשה למתן החלטה עליו (להלן – בקשת החלטה), תוך שלושים יום מיום תחילתו של חוק זה, או תוך חמישה-עשר יום מיום שנעשה צד להסדר, הכל לפי המועד המאוחר יותר; אולם אם אחד הצדדים להסדר מילא חובה זו, שאר הצדדים פטורים ממנה.

² חוקי א"י, כרך א', פרק כ"ב, עמ' 155.

היתר זמני 19. (א) בסעיף זה, "הרשות המינהלית המתאימה" – הרשות הרשאית על פי כל דין לקבוע מחירם, דרכי ייצורם או הספקתם של מצרך או של שירות שהגם נשוא הצדד כובל. (ב) קבע הממונה, בתעודה בחתימת ידו, כי הסדר כובל מסויים שהוגש לרישום נעשה בהמלצת הרשות המינהלית המתאימה, או שהוא משוכנע כי ההסדר עשוי לשמור על המשך קיומו של ענף שלם שהוא כדאי למשק הארץ, או עשוי להביא לידי יעול הייצור או להורדת מחירים או לקיום מחירים הוגנים או יציבים, רשאי יושב ראש המועצה להתיר בצו, לאדם שהוא צד לאותו הסדר, לפי בקשתו, לנהוג לפי תנאי ההסדר כולם או מקצתם, עד שתינתן החלטה סופית לפי סעיף 25 בתנאים שייראו לו בנסיבות שלפניו.

(ג) יושב ראש המועצה רשאי, לפי בקשתו של הממונה, לבטל צו שניתן לפי סעיף קטן (ב), אם הוא סבור כי חל שינוי ניכר בנסיבות שבהן ניתן הצו, ובלבד שיתן לאדם שביקש את מתן הצו הזדמנות להשמיע טענותיו.

פרטי הרישום 20. אופן הרישום והפרטים שיש למסור עם הרישום ועם בקשת ההחלטה – ייקבעו בתקנות.

שינוי בהסדר 21. כל שינוי בהסדר כובל או בפרטים הטעונים רישום, דינו, לענין רישום והחלטה כאמור, כדין הסדר כובל חדש.

עיון במרשם 22. הסדר כובל שנרשם יהיה פתוח לעיון הציבור; אולם רשאית המועצה להורות כי הסדר פלוני או כל חלק ממנו לא יהיו פתוחים לעיון, אם היא סבורה שיש לעשות כן מבחינת בטחון המדינה או עניינה, או מבחינת ענינו של אדם בסוד מסחרי או תעשייתי.

פרסום הודעה על רישום 23. הממונה יפרסם ברשומות ובשני עתונים יומיים הודעה על כל הסדר כובל שנרשם ועל כל הוראה שניתנה לגביו לפי סעיף 22; דרכי הפרסום וצורתו ייקבעו בתקנות.

פרק חמישי: החלטות המועצה

התנגדות 24. כל אדם הרואה עצמו נפגע על ידי הסדר כובל רשאי להגיש למועצה את התנגדותו להסדר.

החלטת המועצה לגבי הסדר כובל 25. היתה המועצה סבורה כי הסדר כובל שהוגשה עליו בקשת החלטה נוגד את טובת הכלל – תאסור את ההסדר; כל החלטת המועצה לאסור או לא לאסור יכול שתינתן על ההסדר כולו או מקצתו, לחלוטין או לזמן קצוב, ובתנאים שייראו בעיני המועצה.

ביטול החלטות קודמות 26. המועצה רשאית, בהחלטה מנומקת, לשנות או לבטל על פי בקשתו של הממונה, או של כל צד להסדר או של כל אדם הרואה עצמו נפגע על ידיו, החלטה שהחליטה לפי סעיף 25, ובלבד שהבקשה הוגשה בכתב ותנמק את הסיבות לשינוי או לביטול כאמור.

שמיעת הצדדים 27. כל מי שהגיש בקשת החלטה, וכן כל מי שהתנגד להסדר, זכאי להשמיע טענותיו לפני המועצה בטרם תחליט בבקשה הנדונה.

טובת הכלל 28. בבוא המועצה לשקול את טובת הכלל לגבי הסדר כובל פלוני תבדוק כל ענין שהוא לדעתה בעל חשיבות, ובמיוחד אם יש צורך סביר בהסדר הכובל כדי –

(1) להבטיח את המומחיות הדרושה בקשר עם רכישתו, שימושו, צריכתו או התקנתו של מצרך מסויים או בקשר עם שירות מסויים;

(2) להבטיח לציבור יתרון מסויים שאין להשיגו אלא בקיום ההסדר;

(3) למנוע אדם שאיננו צד להסדר מפעולה העשויה להביא לכבילת התחרות במצרך או בשירות שבהם עוסקים הצדדים להסדר;

- (4) לאפשר לצדדים להסדר להשיג הספקה של מצרך או שירות בתנאים הוגנים מידי אדם השולט בחלק ניכר של הייצור או של השכר באותו מצרך או שירות, או לספק בתנאים הוגנים מצרך או שירות לאדם כאמור;
- (5) לשמור על המשך קיומו של ענף שלם שהוא כדאי למשק הארץ;
- (6) להביא לידי יעול הייצור או להורדת המחירים של מצרך או של שירות מסויים.

29. כל החלטה של המועצה בענין הסדר כובל תירשם על-ידי הממונה במרשם לצד אותו הסדר והודעה עליה תפורסם ברשומות ותישלח למגיש הבקשה ולמתנגד.

פרק שישי: מונופולין

הגדרת מונופולין

30. "מונופולין", לענין חוק זה – הספקת מצרך או שירות או רכישתם על ידי אדם אחד בשיעור העולה על השיעור שנקבע בצו על ידי שר המסחר והתעשייה כמונופולין לגבי הספקת אותו מצרך או שירות, בכלל או באזור מסויים, ולענין זה יראו כאדם אחד –

- (1) חברה ובנותיה;
- (2) בנות חברה אחת;
- (3) חברות שרוב מנהליהן הם אותם האנשים;
- (4) חברה והאדם שיש לו שליטה עליה;
- (5) חברות שלאדם אחד שליטה עליהן;

ו-"חברה" אף אגודה שיתופית במשמע.

פיקוח על מונופולין

31. ראה הממונה שקיים מונופולין לגבי הספקת מצרך פלוני או שירות פלוני, וכי אלמלא המונופולין היתה רמת המחירים של אותו מצרך או שירות גמוכה מן הקיימת, או שהאיכות, דרכי הייצור או השיווק של אותו מצרך או שירות היו שפירים יותר, או שהכמות המסופקת של המצרך או השירות היתה גדולה יותר, רשאי הוא, באישור המועצה, להציע לשר המסחר והתעשייה לקבוע, בצו, הוראות בדבר מחירים מקסימליים, איכות, דרכי ייצור או הספקה של אותו מצרך או שירות, והשר רשאי לצוות כאמור.

דין בקשת הממונה בענין מונופולין

32. בקשה שהגיש הממונה למועצה לפי סעיף 31, יחולו עליה הוראות חוק זה כאילו היתה בקשת החלטה, בתיאומים לפי הענין.

פרק שביעי: סדרי דין, ערעורים ופמכויות שונות

סמכויות השפיטה של המועצה

33. המועצה רשאית, עם כל החלטה שהחליטה בדבר הסדר כובל, לקבוע בצו כל הוראה הנראית לה דרושה כדי להבטיח שהסדר שנאסר לא יקויים בשום דרך שהיא, או שהסדר שהחליטה לא לאסרו אם יקוימו תנאים מסויים, יקויים בהתאם לאותם תנאים; אולם לא יוצא צו נגד מי שלא הוזמן להשמיע טענותיו.

סמכויות עזר

34. לענין הזמנת עדים וגביית ראיות יהיו למועצה כל הסמכויות שיש לבית משפט מחוזי בענין אזרחי; ולענין ביצוע הצווים ובדין בית משפט, דין צו המועצה כדין צו בית משפט מחוזי בענין אזרחי.

35. (א) שר המשפטים רשאי לקבוע בתקנות את סדרי הדין של המועצה ובכלל זה הוראות בדבר –

(1) האנשים שיהיו המשיבים והאנשים אשר המועצה חייבת או רשאית לשמוע בטרם תתן החלטתה בשל הבקשה שתוכא לפניה, בנוסף לאנשים שהיא חייבת לשמוע כאמור על פי הוראות חוק זה;

(2) הראיות שמותר לקבלן או לדרשן בכל הליך לפני המועצה על אף האמור בכל דין;

(3) תשלום הוצאות, שכר טרחה ודמי בטלה של עדים;

(4) אגרות שישולמו בהליכים לפני המועצה.

(ב) המועצה תקבע את סדרי הדין שלה במידה שלא נקבעו על ידי שר המשפטים בתקנות.

36. החלטה או צו של המועצה ניתנים לערעור בשאלת דין לפני בית המשפט העליון בישיבתו כבית משפט גבוה לצדק; שר המשפטים יקבע בתקנות את סדרי הדין בערעורים אלה.

זכות ערעור

פרק שמיני : סמכויות הממונה

37. כל אדם הנוגע בדבר חייב, לפי דרישתו של הממונה, או של מי שהוסמך לכך על ידיו בכתב, למסור לו או לשליחיו את הידיעות והתעודות שלדעת הממונה יש בהן כדי להבטיח או להקל ביצועו של חוק זה.

דרישת ידיעות

38. הממונה, או כל מי שהוסמך לכך על ידיו בכתב, רשאי להיכנס לכל מקום ולערך בו חיפוש ולתפוס כל תעודה או דבר אחר, אם היה הממונה משוכנע שהדבר דרוש כדי להבטיח ביצועו של חוק זה, או כדי למנוע עבירה על הוראותיו; ואולם אין להיכנס למקום המשמש למגורים אלא על פי היתר בכתב מאת יושב ראש המועצה.

חיפושים

39. הוראות הסעיפים 37 ו-38 לא יחולו על עובד החייב לשמור סוד לפי פקודת מס הכנסה, 1947³, ועל מקום המשמש כמשרד מס הכנסה.

ידיעות ומקומות מוגנים

פרק תשיעי : עבירות ועונשין

40. אדם שהוא צד להסדר כובל לא יעשה דבר שהסכים לעשותו על פי אותו הסדר, ולא יימנע מעשות דבר שעשהו לפני כן ועל פי אותו הסדר הסכים להימנע מעשותו, כל עוד לא ניתנה החלטת המועצה שלא לאסור את המעשה או המחדל, או צו של יושב ראש המועצה לפי סעיף 19 (ב), או אם המעשה או המחדל אסור על פי החלטת המועצה.

פעולות אסורות

41. אדם שהוא צד להסדר כובל שהמועצה החליטה לא לאסרו אם יקיימו תנאים מסוים יימין, לא יעשה מעשה או מחדל שהם בניגוד לכל תנאי שבהחלטת המועצה.

פעולה בניגוד לתנאי החלטת המועצה

42. העובר על הוראות סעיף 40 או על צו שניתן על פי הסעיפים 31 או 33, דינו – מאסר שמונה חדשים או קנס – 200,000 לירות או שני הענשים כאחד.

עבירות חמורות

43. העובר על הוראה אחרת של חוק זה, או כל הוראה או צו שניתנו על פיו, או המוסר ביודעין הודעה בלתי נכונה בקשר לידיעה שנדרשה ממנו כדין, דינו – מאסר ארבעה חדשים או קנס 50,000 לירות או שני הענשים כאחד.

יתר העבירות

³ ע"ר 1947, תוס' 1 מס' 1568, עמ' 77.

44. נעברה עבירה על ידי חבר בני-אדם, אשם בעבירה גם כל מי שבעת ביצוע העבירה היה חבר מינהלה פעיל, מנהל או שותף, להוציא שותף מוגבל, של אותו חבר, אם לא הוכיח אחד משני אלה:

(1) העבירה נעברה שלא בידיעתו;

(2) הוא נקט בכל האמצעים הנאותים להבטחת שמירתו של חוק זה.

45. דין נזק שנגרם לאדם על ידי עבירה על הוראות חוק זה, או על כל הוראה או צו שניתנו לפיו, כדין נזק שמותר לתבוע עליו פיצויים על פי פקודת הנזקים האזרחיים, 1944⁴, ולענין סעיף זה אין נפקא מינה –

(1) אם הנזק נגרם במישרין או בעקיפין;

(2) אם הנזק הוא בחסרון כיס או במניעת ריווח;

(3) אם עובר העבירה עמד לדין פלילי ואם לאו;

(4) אם עובר העבירה לא התכוון לגרום את הנזק או לא יכול היה לראותו מראש.

46. אישור שניתן להסדר כובל לפי חוק זה לא יגרע מכל עילת תביעה שיש לאדם עקב עשיית ההסדר או ביצועו.

פרק עשירי : שונות

47. תחילתו של חוק זה בתום ששה חדשים מיום קבלתו בכנסת. תחילה

48. שר המסחר והתעשייה ממונה על ביצוע חוק זה והוא רשאי להתקין תקנות בכל הנוגע לביצועו. ביצוע

פנחס ספיר
שר המסחר והתעשייה

דוד בן-גוריון
ראש הממשלה

יצחק בן-צבי
נשיא המדינה

⁴ ע"ר 1944, תוס' I מס' 1380, עמ' 93.